

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	
ГЕНЕЗА ПРАВОВОЇ ДУМКИ	
ЩОДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НЕПОВНОЛІТНІХ	10
1.1. Історіографія й джерельна база дослідження	10
1.2. Методологічні засади концепції інформаційної безпеки неповнолітніх в Україні	43
1.3. Теоретична модель механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх	70
1.4. Загрози й ризики інформаційній безпеці неповнолітньої особи та синкретичні детермінанти, що їх зумовлюють	112
1.5. Мультиплікативність концепції інформаційної безпеки неповнолітніх як сегмента державної інформаційної політики	132
РОЗДІЛ 2	
РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ	
НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ НОРМАМИ	
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	145
2.1. Інформаційна безпека неповнолітніх як об'єкт правового регулювання і правового впливу	145
2.2. Законодавче забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх	170
2.3. Адміністративна відповідальність фізичних та юридичних осіб за порушення інформаційної безпеки неповнолітніх	197

2.4. Теоретичне підґрунтя впровадження інформаційно-ювенальної деліктології	212
---	-----

РОЗДІЛ 3

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НЕПОВНОЛІТНІХ	226
--	------------

3.1. Сутність публічного управління у сфері забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх	226
3.2. Суб'єкти забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх	240
3.3. Повноваження МОН України щодо забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх	291
3.4. Взаємодія центральних органів виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства з питань забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх	305

РОЗДІЛ 4

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НЕПОВНОЛІТНІХ	321
--	------------

4.1. Адміністративно-правовий потенціал процесів кіберсоціалізації особистості	321
4.2. Адміністративно-правові засоби подолання негативного впливу медіапростору на особистість неповнолітнього	336
4.3. Організаційно-правові основи формування інформаційної культури неповнолітнього засобами медіаосвіти	354
4.4. Теоретичне підґрунтя превенції інформаційно-ювенальних деліктів	377

РОЗДІЛ 5	
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ	
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НЕПОВНОЛІТНІХ	
В УКРАЇНІ	389
5.1. Теоретичні засади впровадження ювенальної інформаційно-безпекової компаративістики	389
5.2. Зарубіжний досвід практичного забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх та можливості його адаптації до українських реалій ..	401
5.3. Гармонізація адміністративного законодавства України з міжнародними актами щодо забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх	426
ВИСНОВКИ	442
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	455

ВСТУП

Турбота про молоде покоління була і залишається у центрі уваги кожної держави на кожному історичному етапі її розвитку. При цьому будь-які зміни в парадигмі існування неодмінно ведуть до модернізації у розумінні цілей і завдань держави і суспільства щодо підготовки дітей до життя, забезпечення їх від можливих загроз. Волевиявлення влади під впливом цих тенденцій поступово модифікується і відображається у відповідних законодавчих та підзаконних актах, якими закріплюються правові норми і регулюється діяльність державних органів у зазначеній сфері.

Революційний за своїми темпами розвиток інформаційно-комунікаційних технологій призвів не тільки до зміни наукових картин світу, а й до суттєвої трансформації самого життя. Як наслідок, людство опинилося і перед принципово новими можливостями, і перед принципово новими викликами. Консервативна за своєю природою система права відчуває суттєві труднощі, адже за таких умов від неї потребується динамізм і зміщення акцентів на прогнозування й упередження негативних проявів у суспільних відносинах. Особливо гостро це питання стоїть у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності, пов'язаної із забезпеченням інформаційної безпеки.

Наукове підґрунтя вказаного напрямку у вітчизняній науці склалося завдяки дослідженням науковців, які присвятили свій талант, компетенції та енергію розв'язанню цієї широко-масштабної проблеми. Серед них слід зазначити І. В. Арістову, Д. О. Беззубова, І. П. Березовську, Ю. П. Бурила, Н. М. Волошину, К. Ю. Галинську, І. В. Діордіцу, О. А. Заярного, О. О. Золотар, Л. П. Коваленко, Б. А. Кормича, В. А. Ліпкана, Г. М. Линника, А. М. Лободу, О. В. Логінова, Ю. Є. Максименко, В. Я. Настюка, Н. Б. Новицьку, О. В. Олійника, І. М. Сопілку, О. Є. Стоєцького, В. П. Тихого, В. С. Цимбалюка, К. П. Череповського, М. Я. Швеця та ін.

Водночас доводиться констатувати, що за мізерними винятками увага дослідників, втім як і законодавців, націлена на забезпечення інформаційної безпеки на рівні держави. З одного боку, це можна пояснити загостренням ситуації у зв'язку з інтенсифікацією гібридних війн проти України, масштабними загрозами Українській державності. Проте з іншого, – недооцінка стратегічних наслідків негативних інформаційних впливів на свідомість людей, зокрема неповнолітніх, може у подальшому призвести до ще масштабнішої руйнації.

Специфіка наукового розв'язання проблеми забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх передбачає звернення до концепцій у сфері охорони дитинства, захисту прав дітей, засад функціонування ювенального права, зокрема особливостей притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності. Тож актуалізується звернення до наукових праць за авторством О. В. Горбач, С. П. Каталейчука, Ю. І. Ковальчука, Є. Ю. Колосовського, Т. Г. Корж, Н. В. Крестовської, О. О. Новроцького, Т. А. Плугатар, О. Л. Чернецького та ін.

Тривожна статистика щодо проявів інформаційного насильства в молодіжному середовищі, розповсюдження явищ булінгу, кібербулінгу, мобінгу, зростання кількісних показників інтернет-залежності неповнолітніх, спотворення уявлень про систему загальнолюдських цінностей, негативні зміни у процесах комунікації – усе це не лише об'єкти дослідження й занепокоєння соціологів, психологів, педагогів, а й широке поле для діяльності правників, на яких покладається місія винаходу шляхів із ситуації, що склалася.

Тож *мета монографії* полягає у репрезентації авторської ідеї щодо цілісного уявлення про адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх. Поряд із творчим розвитком ідей інших науковців (щодо класифікації періодів дослідження інформаційної безпеки, дефініцій ключових термінів, загальної теорії безпекознавства), збагаченням вітчизняної науки практичним зарубіжним досвідом, у монографії віднайшли відображення уявлення автора про систему забезпечення інформаційної безпеки, сутність

цього механізму, взаємозв'язки інформаційної культури та інформаційної безпеки з виходом на культуру інформаційної безпеки, інформаційно-безпекову культуру та культуру інформаційного самозахисту, правові засади реалізації концепції медіа-освіти. В якості авторських оказіоналізмів запроваджуються номінації інформаційно-ювенальної деліктології, інформаційно-ювенальної превентології, ювенальної інформаційно-безпекової компаративістики. Наявність значної кількості запозичених слів у назвах понять і явищ пояснюється загальними процесами інтернаціоналізації мови, тими змінами, що відбуваються на рівні термінологічного апарату окремих наук.

Автор цілком усвідомлює, що ряд сформульованих ним положень, дефініцій, класифікацій являють собою предмет дальших наукових дискусій, а тому відкритий для їх проведення задля принципової зміни на краще існуючої ситуації із адміністративно-правовим забезпеченням інформаційної безпеки неповнолітніх.

РОЗДІЛ 1

ГЕНЕЗА ПРАВОВОЇ ДУМКИ ЩОДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

1.1. Історіографія й джерельна база дослідження

Процеси трансформації глобального суспільства спричинені суттєвим впливом на соціальне життя нових інформаційних технологій, широким розповсюдженням технічних засобів і пристроїв, а завдяки цьому – зростанням у геометричній прогресії потоків інформації. Перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства ознаменувався принципово новим розумінням інформації та її впливу як на соціум, так і на окрему особистість. При цьому констатується, що контент може мати не тільки документальну, освітню, культурологічну та ін. позитивну спрямованість, а й містити інформацію, яка створює небезпеку для особистості, особливо для такої, що перебуває на етапі соціалізації, в тому числі правової.

Інформаційна безпека як об'єкт міждисциплінарних досліджень в залежності від предмета активно досліджується філософами (О. П. Дзьобань, О. В. Довгань, В. Ю. Триняк, Е. Ф. Смерічевський), політологами та фахівцями у сфері державного управління (В. С. Анахін, О. В. Власенко, Л. О. Євдоченко, З. В. Коваль, В. М. Остроухов, В. В. Петрик, В. Ю. Степанов), правниками (А. Р. Березовська, О. В. Бойченко, С. М. Головань, В. М. Желіховський, Б. А. Кормич, В. А. Ліпкан, Г. М. Линник, О. В. Лисенко, О. В. Логінов, Ю. Є. Максименко, А. Ю. Нашинець-Наумова, О. В. Олійник, В. І. Слепцов, Т. В. Субіна, О. О. Тихомиров, Т. В. Філіпенко, М. Я. Швець), спеціалістами в галузі інформаційних технологій (А. М. Гуз, В. В. Домарєв, О. А. Замула, В. Ф. Євдокімов, І. С. Іванченко, Д. Л. Орловський, М. В. Саврук,

О. К. Юдін), психологами та педагогами (Г. О. Артемов, А. Р. Гринь, В. Н. Ковальчук, М. Г. Коляда, О. В. Петрунко, О. М. Спірін). Безумовно, ключовим елементом наукових досліджень виступає концепція інформаційної безпеки та шляхів її забезпечення. При цьому виокремлюється «вузьке» розуміння поняття, за якого усе зводиться до технічних засобів і прийомів збереження інформації, убезпечення інформаційних ресурсів та широке розуміння в контексті інформаційної політики та національної безпеки в цілому.

Попри значний інтерес науковців до проблематики, питання юридичної сутності поняття «інформаційна безпека неповнолітніх» не знайшло деталізованого висвітлення у монографічних дослідженнях, а тому потребує узагальнення наявних у правовій науці підходів до поняття інформаційної безпеки та формування на цій основі концептуальних засад ключового поняття щодо такої специфічної категорії суб'єктів інформаційного права, як неповнолітні.

Специфіка поняттєво-категоріального апарату у праві полягає в його бінарному характері. На відміну від інших галузей знань, де термінологія застосовується здебільшого у власне науковій сфері, у праві встановлення найбільш точної сутності поняття слугує регуляторно-діяльній функції нормотворчості, а в подальшому – ефективному правозастосуванню. Особливого значення цей процес набуває у такій новітній сфері, якою є інформаційна безпека. Проте не лише новизна виступає чинником, що ускладнює процес розроблення апарату правової науки. Слід враховувати й міждисциплінарний характер галузі, що знаходиться на етапі свого становлення. Насамперед, йдеться про широку інтеграцію, з одного боку, з технічними науками (кібернетикою, інформаційними технологіями), з іншого, – із модернізованими гуманітарними (теорія управління, теорія комунікації, політологія, соціологія, журналістика, педагогіка, психологія, культурологія тощо). Зазначене суттєво розширює горизонти наукових досліджень, зокрема за тематикою інформаційної безпеки.